

Eläimet ja kristinusko

PANU PIHKALA • VIHREÄT RIPARIT -HANKE

vihreät riparit

SUOMEN EV.LUT. KIRKKO⁺

SAN. 12:10

Kunnon ihminen muistaa karjansa tarpeet, jumalaton ei sääliä tunne.

PS. 36:7

Ihmistä ja eläintä sinä autat, Herra.

LUUK.12:24

Katsokaa korppeja: eivät ne kylvä eivätkä leikkaa, ei niillä ole vajaa eikä varastoa, ja silti Jumala ruokkii ne. Kuinka paljon arvokkaampia te olettekaan kuin linnut!

ELÄIMET – VAIKEA JA KIISTELTY AIHE

Pohdittavaksi: Mitä eläimet merkitsevät sinulle itsellesi? Tunnetko kirjoja tai henkilöitä, jotka ovat pohtineet kristinuskon ja eläinten suhdetta?

Eläimet ovat olennainen osa maapallon elämää. Ne vaikuttavat ekosysteemien toimintaan ja sitä kautta ihmisen elinympäristöön. Ihminen on rakentanut yhteiskuntansa eläinten avulla. Eläimet vaikuttavat myös ihmisen bakteerikantaan ja sitä kautta terveyteen. Eläimet ovat olennainen osa ihmisen ruoantuotantoa, joko syötyinä tai välillisesti vaikuttaen ruoka-aineiden saatavuuteen. Eläimet ovat monelle ihmiselle rakkaita kumppaneita, ilon ja esteettisten elämysten lähteitä.

Eläinten olennaisen aseman huomioon ottaen on yllättävää, että niistä puhutaan kristinuskon piirissä niin vähän. Asialle on eräs looginen syy: keskustelu niin sanotuista eläinten oikeuksista. Kasvava määrä ihmisiä on sitä mieltä, että ihmiset kohtelevat eläimiä yleisesti ottaen liian huonosti. Suurimpia huolenaiheita ovat nykyajan teollinen lihantuotanto, eläinkokeet, turkistarhaus, villieläinten kohtalo ja lemmikkeihin liittyvät asiat. Nämä ovat samalla kaikki kysymyksiä, jotka herättävät vahvoja tunteita.

Monet ärsyntyvät heti, kun eläinten oikeuksien teema nostetaan esiin. He pitävät sitä uhkana tämänhetkisille elämäntavoille. Lisäksi monet uhanalaiset eläimet ovat petoja, joihin ihmisillä on kautta historian ollut ristiriitainen suhde. Petoja on pidetty uljaina, mutta toisaalta niitä on vihattu. Myös nyky-Suomessa esimerkiksi susien asema herättää vahvoja tunteita.

Tuloksena on tilanne, jossa eläimistä keskustelu yleensä ohitetaan seurakunnissa, koska aihe koetaan niin vaikeaksi. Vai koska viimeksi kuulit saarnan, jossa käsiteltiin eläimiä? Tai milloin viimeksi seurakunnassasi järjestettiin eläinten oikeuksia koskeva keskusteluilta? Mutta olipa eläimistä mitä mieltä tahansa, ongelmat eivät ratkea vaikeammalla. Rippikouluissa ja muussa seurakunnan toiminnassa eläimet ovat tärkeä aihe, sillä se kiinnostaa ja mietityttää ihmisiä.

Eläimet ovat tärkeä aihe myös Raamatun ja teologian näkökulmasta. Kristillistä eläinajattelua eli eläinteologiaa on esiintynyt kautta historian, mutta viime vuosikymmeninä sitä on alettu pohtia yhä enemmän. Toistaiseksi suurin osa kirjallisuudesta aiheeseen liittyen on englanniksi, joten tämä vihkonen tarjoaa myös uutta tietoa suomeksi.

Kristitylle maailma on Jumalan maailma ja tämä tarkoittaa eläinten olevan merkityksellisiä. Tämä materiaali ei ole yksioikoinen puheenvuoro eläinten oikeuksien puolesta, mutta se kannustaa vastuullisuuteen kaikessa toiminnassa. Yksi osa vastuullisuutta on keskustelu aiheesta, johon tämä vihkonen tarjoaa virikkeitä. Samaan aikaan julkaistaan myös tehtävämoniste, jota voi käyttää rippikouluissa ja soveltuvin osin myös muussa seurakuntien toiminnassa. Emme aina tule ajatelleeksi, miten monin tavoin eläimet ovat läsnä elämässämme. Ne ovat sekä taustalla että lähellä.

Lue lisää: Creaturely Theology. On God, Humans and Other Animals. Celia Deane-Drummond & David Clough (toim.), SCM Press 2009.

ELÄIMET JA KRISTILLINEN LEIRITOIMINTA

Pohdittavaksi: Oletko ollut leireillä missä on ollut eläimiä?
Millä muillakin tavoin eläimet liittyvät leireihin?

Taustalla eläimet vaikuttavat olennaisesti siihen, että ihmiset pystyvät elämään. Me saamme erilaisen ruokamme ekosysteemeistä, joiden toiminnassa eläimet ovat olennai-

nen osa. Eläimet muodostavat tällä hetkellä suuren osan ruokavaliosta, mutta vaikka emme söisi eläimiä, on ravintomme silti niistä riippuvaista. Hyvä esimerkki on mehiläisten

merkitys, johon on viime vuosina kiinnitetty huomiota. Jos ne eivät pölytä kasveja, ihmiseltä loppuu nopeasti ravinto. Ympäristön saastuttamisen yksi huolestuttavimpia seuroksia on mehiläiskato.

Eläimet ovat usein lähellä meitä tavoilla, joiden merkitystä emme ehkä huomaa ennen kuin se on poissa. Millaista olisi, jos missään ei näkyisi eläimiä? Lintuja, koiria, kissoja, hevosia, kotieläimiä, villieläimiä? Arkemme olisi paljon köyhempää ilman eläimiä. Ne rikastuttavat elämäämme. Yksi tärkeimmistä kirjoista, joka herätti ihmisiä ympäristövastuuseen, oli Rachel Carsonin *Hiljainen kevät* vuodelta 1962. Kirja käsitteli ympäristömyrkkujen kertymistä lintuihin tavalla, joka voisi tulevaisuudessa tuottaa kuolemanhiljaisen kevään, jolloin yksikään lintu ei laula.

Eläimet ovat kristillisillä leireillä läsnä sekä taustalla että lähellä. Joskus ne ovat hyvinkin lähellä: eräissä leirikesköksissä kasvatetaan kotieläimiä. Esimerkiksi Kirkkonummen Räfsön leirikesküssaarella lampaat ovat olennainen osa ympäristöä. Niiden pajaaminen tekee hyvää sekä leiriläisille että lampaille ja vaikuttaa myös leirin ilmapiiriin. Osa ihmisistä on ujompia kuin toiset, ja eläinten luona oleminen voi olla helpottava yhteyden kokemus. Eräät leirityöntekijät ovat ottaneet tavaksi tuoda lemmikkejään leireille juuri tästä syystä: monet leiriläiset ovat löytäneet toisensa sen kautta, että he ovat pajaanneet samaa koiraa tai possua.

Eläinten vaikutuksista hyvinvoinnille on monenlaista tutkimustietoa. Ihminen voi ar-

jessa paremmin, jos hänellä on hyvä kontakti eläimiin. Eläimet edistävät jopa sairauksista toipumista: hoitolaitoksissa on saatu hyviä tuloksia eläinten läsnäolosta. Laajemmalla tasolla eläinten läsnäolo vahvistaa ihmisen vastustuskykyä taudeille. Elämä yhdessä eläinten kanssa tuo kokonaisvaltaista hyvinvointia, sekä fyysistä että henkistä. Monelle kyse on myös hengellisestä asiasta: eläimen kautta kohdataan jotain niin syvästi merkittävää, että se liittyy pyhään.

Kuva: Sanna Koskinen

Kuva: Sanna Koskinen

Lue lisää: Elisa Tuunanen: Nelijalkainen hoitaja. Eläimet mielenterveyttä tukemassa. Opinnäytetyö, Diak Helsinki 2008. http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2008/ofa12c_Helsinki_Tuunanen_2008.pdf Saranpää, Karoliina: Eläinten merkitys vanhustyössä. Tapaustutkimus Teppo-kissan merkityksestä palvelutalo Vuoroparin arjessa. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto 2012. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201205271739> (Teokset sisältävät vinkkejä myös muusta kirjallisuudesta eläinten vaikutuksiin liittyen.)

ELÄIMET JA USKOMUKSET

Pohdittavaksi: Mitä eläimiin liittyviä uskomuksia tiedät?
Mitä luonteenpiirteitä yhdistät eri eläimiin?

Eläimet ovat olleet ikaikaisesti uskonnoissa läsnä monin tavoin. Ehkä kuuluisin esimerkki on pyhien lehmien asema hindulaisuudessa: niitä kunnioitetaan syvästi. Eläimiin on liitetty erilaisia ominaisuuksia ja niitä on pidetty henkiolentojen ilmentyminä. Tätä on tapahtunut myös Suomessa: harva pysähtyy ajattelemaan, mitä kaikkea esimerkiksi Varpunen jouluaamuna -lauluun sisältyy.

Ihmisillä on ollut taipumus tehdä eläimistä vertauskuvia ja eri uskonnot ovat osallistuneet tähän olennaisella tavalla. Pöllöstä on tullut viisauden kuva, siasta saastaisuuden kuva, ketusta oveluuden kuva ja niin edelleen.

Kuva: 123rf.com

Pahimmillaan tämä on ollut tuhoisaa eläinten itsensä kannalta. Eläimen ei ole annettu olla sitä mitä se on, vaan se on nähty ennakkokäsitysten kautta. Seurauksena on ollut, että siasta on tehty saastaisempi kuin mitä se on ja sudesta on tehty julmempi kuin mitä se on.

Kristinuskolla on oma historiansa eläinten vertauskuvallistamisessa. Etenkin koirat ja siat ovat joutuneet kärsimään niiden ennakkokäsitysten vuoksi, joita Raamatun ajan kulttuuri kohdisti niihin. Myöhemmin kristityt usein omaksuivat antiikin perintönä muidenkin eläinten vertauskuvallistamisen ja toisaalta poimivat eri kulttuureista erilaisia uskomuksia eläimiin liittyen. Esimerkiksi tiettyjen lintujen näkemistä on pidetty pahoina enteinä, mikä on vaikuttanut näiden lajien kohteluun.

Toisaalta monet kristityt ovat kokeneet läheisten eläinten kanssa sellaista yhteyttä, jossa on hengellisiä piirteitä. Kotieläimet, etenkin koirat, hevoset ja kissat, ovat olleet rakkaita. Moni pitää eläimiä persoonallisina ja luonnontieteellinen tutkimus onkin paljastanut, että eläimet ovat älykkäämpiä ja tietoisempia kuin mitä usein on arveltu. Moni on halunnut tuoda lemmikkinsä siunattavaksi lemmikkihartauksiin, joita on viime vuosina järjestetty kasvavassa määrin, ja moni on kysellyt, mitä kristinuskossa ajatellaan eläinten osallisuudesta pelastukseen. Eläimet ja uskonto on yhä laajemmin pohdittu teema.

Lue lisää: Ihmisten eläinikirja: Muuttuva eläinkulttuuri. Pauliina Kainulainen & Yrjö Sepänmaa (toim.), Palmenia 2009.
Johdatus eläinfilosofiaan. Elisa Aaltola (toim.). Gaudeamus 2013.

KRISTINUSKO JA ELÄIMET

Pohdittavaksi: Mikä on käsityksesi mukaan eläinten asema kristinuskossa?
Millaisia kysymyksiä nousee mieleesi aiheeseen liittyen?

Albert Schweitzer vertasi perinteistä teologiaa keittiön järjestämiseen. Suurella vaivalla asetetaan kaikki tavarat paikoilleen ja pyyhitään kaikki pinnat siistiksi – ja sitten laitetaan äkkiä ovi kiinni, etteivät eläimet pääse sotkemaan. Vertaukseen voisi lisätä myös lapset: heilläkin on tapana sekoittaa aikuisten järjestelmät, myös teologia.

Jos eläimet otetaan sillä vakavuudella, mikä Raamatusta ja elämäkokemuksesta nousee, seuraa suuria teologisia haasteita. Avainkysymyksenä on ihmisen ja eläimen suhde: näillä kahdella on selvästi sekä samankaltaisuutta että eroja. Raamattu korostaa, että maailma on Jumalan maailma. Siihen kuuluvat yhtä lailla ihmiset, eläimet, kasvit ja muu luonto. Jumala loi kaiken ja aikojen lopulla myös pelastus koskee kaikkea, mutta mitä pitäisi ajatella yksittäisten eläinten arvosta? Onko eläimillä jonkinlainen sielu? Voiko koirra päästä taivaaseen? Onko susi syntinen? Miten vastaukset näihin kysymyksiin vaikuttavat tapoihin, millä ihmisen tulisi kohdella eläimiä?

Kristittyjen keskuudessa on esiintynyt erilaisia tulkintoja näistä kysymyksistä. Useimmat kristityt ovat korostaneet ihmisen erityisluonteisuutta Jumalan kuvana ja perustelleet sen kautta ihmisen oikeutta hyödyntää eläimiä. Tämän asian suhteen on kuitenkin muistettava, että olosuhteet ovat muuttuneet. Karjankasvatus oli erilaista ennen teollista aikaa. Eläinkokeet ja laajat eläimiin vaikuttavat

ympäristötuhot ovat lisääntyneet huimasti viimeisten sadan vuoden aikana. Nykyajan kristityt joutuvat eri suuruusluokan kysymysten eteen aiheen tiimoilta.

Kristinuskon historiassa on jonkin verran hahmoja, jotka ovat puolustaneet eläinten arvoa niiden itsensä vuoksi. Tunnetuin heistä on Pyhä Franciscus Assisilainen, mutta muita esimerkkejä löytyy vaikkapa kelttiläisestä kristinuskosta ja erämaaisien joukosta. Huomattavasti suurempi joukko kristittyjä on vastustanut eläimiin kohdistuvaa julmuutta sillä perusteella, että sellainen käytös tekee ihmisestä julmemman myös muita ihmisiä kohtaan. Varsinainen eläinten oikeuksiin keskittyvä teologinen ajattelu, eläinteologia, on kasvanut vasta 1900-luvulla ja etenkin sen loppupuolella. Brittiläinen Andrew Linzey on alan uranuurtaja, mutta uusia puheenvuoroja ilmestyy koko ajan.

Pyhä Franciscus Assisilainen.

Lue lisää: Andrew Linzey: Christianity and the Rights of Animals. Crossroad, 1987.

RAAMATTU JA ELÄIMET

Pohdittavaksi: Mitä kaikkia eläimiä muistat Raamatusta?

Ihmisen ja hänen kulttuurinsa kulloinenkin ilmapiiiri vaikuttaa siihen, mitä asioita Raamatusta huomataan ja miten Raamattua tulkitaan. Vähitellen on havahduttu siihen, että Raamatusta puhutaan naisista enemmän kuin mitä vuosisatojen ajan oli huomattu. Myös luonto ja eläimet ovat aihepiiri, josta Raamattu puhuu paljon enemmän kuin usein on havaittu.

Joskus väitetään, että luonnolla on aivan erilainen asema Vanhassa kuin Uudessa testamentissa. On totta, että Vanha testamentti sisältää enemmän puhetta eläimistä, mutta asia selittyy paljolti kirjojen erilaisuudella. Vanha testamentti (VT) on paljon laajempi kirjakoelma, jossa on tekstejä eri elämän alueilta ja eri käyttötarkoituksiin. Uusi testamentti (UT) keskittyy evankeliumeihin eli Jeesuksen merkityksen kuvauksiin sekä kirjeisiin, joissa käsitellään seurakuntien käytännön kysymyksiä.

Jos Uudessa testamentissa olisi esimerkiksi Psalmien kirjan kaltainen laulu- ja runokokoelma, olisi siellä selvästi enemmän puhetta monesta asiasta, myös luonnosta ja eläimistä. Lisäksi on olennaisen tärkeää huomata, että Jeesus ja hänen seuraajansa jatkoivat juutalaisuuden ja VT:n pohjalta. He eivät ajatelleet, että VT jätettäisiin pois. Seurauksena on, että monet VT:n eläimiin liittyvät sisällöt ovat myös Uuden testamentin ajan uskonkäsitysten taustalla.

Selkeitä muutoksiakin toki tapahtui UT:n myötä. Jeesuksen myötä uhrieläinkäytäntö

loppui. Jeesus uhrautui itse, ja kristittyjä kutsutaan olemaan ”eläviä uhreja Kristuksessa” eli palvelemaan Jumalaa elämän edistämisen kautta. Myös perinteiset syömiseen liittyvät säädökset muuttuivat vähitellen, kun kristinusko levisi eri kulttuurien alueelle. Ruokavalio ja eläinten kohtelu eivät enää riippuneet perinnäissäännöistä, vaan kyse oli kristillisen elämäntavan soveltamisesta.

Kristityille Raamatun keskushahmo on Jeesus, joka syntyi perimätiedon mukaan eläinten keskelle. Virsi 463 sanoittaa kunnioitti tätä Jumalan, ihmisten ja muun luonnon yhteenliittymää. Jeesus oli sekä ihminen että Jumala: se merkitsee, että Jeesus oli niska. Ne samankaltaisuudet, jotka liittyvät ihmisten ja eläinten välille, koskevat myös Jeesusta ja kertovat omalta osaltaan luomakunnan yhteydestä.

Kuva: Jarmo Kokkonen

Lue lisää: Panu Pihkala: Luonto ja Raamattu. Kristillisen ympäristökasvatuksen juurilla. LK-kirjat 2010.

VANHA TESTAMENTTI JA ELÄIMET

Pohdittavaksi: Mikä on vaikuttavin eläimiin liittyvä Vanhan testamentin kohta, jonka muistat?

Vanha testamentti alkaa luomiskertomuksilla, jotka samalla kuvaavat ihmisen ja muun luonnon yhteyttä. Jumala luo kaiken, ja kaikki on Jumalasta riippuvaista, yhtä lailla ihmiset ja muu luonto. Se, että hepreassa eli VT:n alkukielessä ei ole erillistä luonto-sanaa, kertoo siitä, miten juutalaisuudessa nähtiin kaiken kuuluvan Jumalan maailmaan. Ihmistä ja luontoa ei eroteltu sellaisella tavalla, joka myöhemmin tuli yleiseksi ja vaikuttaa vahvasti yhä.

Tällainen usko maailmaan Jumalan maailmana selittää monia VT:n eläimistä puhuvia kohtia. Vaikka pedoista oli tuona aikana aitoa vaaraa (toisin kuin yleensä nykyään), niitä saatettiin ylistää, koska ne käsitettiin Jumalan luomiksi ja Jumalan maailmaan kuuluviksi (vrt. Ps.104:21). Osa eläimistä vaikutti käsittämättömiltä, mutta niiden

vaarallisuuden ja käsittämättömyyden nähtiin heijastavan Jumalan suuruutta. Jobin kirjan viimeiset luvut (38–41) ovat huikeaa kuvausta tästä. Ne osoittavat samalla, kuinka VT:ssa on jälkiä Lähi-Idän muinaisista mytologioista ja tarunomaisista alkuhurviöistä (Leviathan, Behemoth), jotka nekin nähtiin tavallaan eläimiksi.

VT ja etenkin psalmit sisältävät hyvin vahvoja kuvauksia ihmisen ja muiden luontokappaleiden yhteenkuuluvuudesta (etenkin Ps. 104), mutta samalla VT usein korostaa ihmisen käyttöoikeutta muihin luontokappaleisiin nähden. Luomiskertomus puhuu vielä kasvissyönnistä, mutta vedenpaisumuskerromuksen myötä todetaan lihansyöminen, joka otetaan VT:ssa yleensä itsestäänselvytyksenä. VT:ssa on monia eläinten kohteluun liittyviä säädöksiä, joista osa painottaa eläinten kunnioitusta niiden itsensä ja Jumalan vuoksi (etenkin San. 12:10) ja osan tähtäyspiste on siinä, ettei ihminen kuluta itselleen hyödyllistä resurssia loppuun (esim. 5.Moos.22:6–7).

VT puhuu ihmisen ”hallintavallasta” (*dominion*, 1.Moos.1:26, Ps.8) muuhun luontoon nähden, mutta usein painotetaan, että käsky ”viljellä ja varjella” (1.Moos.2:15) ohjaa hallintavallan käyttöä. VT:ssa on siten aineksia sekä ihmiskeskeiseen että luontokeskeiseen tulkintaan. Punaisena lankana toimii kuitenkin vastuullisuus Jumalaa ja hänen luomistytönsä kohtaan.

Lue lisää: Jaakko Hyttinen: Maa psalmeissa. Teoksessa Pyhän kosketus luonnossa, toim. Pauliina Kainulainen, Kirjapaja 2007, s. 91–111. Katso myös Teuvo Laitilan artikkeli eläinteologiasta samassa teoksessa.

JEEBUS JA ELÄIMET

Pohdittavaksi: Mitä eläimiin liittyvää muistat Jeesuksen puheista ja elämäntavoista?

Jeesus oli juutalainen, joka ammensi opetuksiinsa aineksia Vanhan testamentin perinteestä ja oman aikansa kulttuuriympäristöstä. Jeesuksen sanoista ei löydy itsestään selviä käskyjä eläinten suhteen, vaan asia pitää tulkita hänen sanomansa kokonaisuudesta.

Jeesus käytti paljon eläinkuvastoa opetuksissaan, mitä on toisinaan pidetty osoituksena siitä, että hän välitti eläimistä. Jeesuksen opetuksissa korostuu sekä eläinten arvo että ihmisen vielä suurempi arvo (vrt. Luuk. 12:24, Matt. 12:9–13). Toisinaan evankeliumeissa esiintyy Jeesuksen ajan kulttuurin käsityksiä ”huonoista” eläimistä, kuten vuorisaarnan maininnat sioista ja koirista (Matt. 7:6). Myös sitä, kuinka Jeesus ajoi pahat henget sikoihin ja ne jyrkänteeltä alas (Mark.5:11–13), on pidetty ongelmallisena Jeesuksen eläinopetusten kannalta.

Jeesus kehotti katsomaan taivaan lintuja (Matt.6:26) ja vietti aikaa erämaassa eläinten keskellä: erämaa oli sekä kiusausten (Mark.1:12–13) että hengellisen latautumisen paikka. Jeesuksen elämäntapaa luonnehtii väkivallattomuus, jota on pidetty esimerkillisenä myös kristittyjen suhteelle eläimiin. Jeesus ilmensi messiaanista rauhaa ja lähimmäisenrakkautta, jolla on seurauksensa ihmisen koko elämälle, myös hänen suhteelleen eläimiin.

Joskus on esitetty, että Jeesus olisi ollut vegaani, mutta tälle ei ole nähty laajemmin perusteita raamatuntutkijoiden keskuudessa.

Joka tapauksessa eläinten kohtelussa on nykyään aivan erilaisia kysymyksiä kuin Jeesuksen aikana, ja olisi erikoista olettaa, että Jeesus olisi lausunut jotain yksityiskohtaista vaikkapa tehotuotantoon liittyen. Kristitty joutuu tekemään valintoja omatuntonsa mukaan, ottaen selvää tosiasioista ja Raamatun sanomaa kuunnellen.

Kuva: Jarmo Kokkonen

Lue lisää: Richard Bauckham: Jesus and Animals. Teoksessa Animals on the Agenda, Andrew Linzey & Dorothy Yamamoto (toim.), UIP 1998, s.33–60.

JEEBUKSEN SEURAAJIEN NÄKEMYKSET ELÄIMISTÄ

Pohdittavaksi: Millaiset tekijät ovat voineet vaikuttaa siihen, että varhaisilla kristityillä oli erilaisia mielipiteitä eläimistä ja ruokavalioista?

Kristittyjä on aina ollut monenlaisia. Kulttuurista on vaikuttanut keskeisesti elämäntapoihin. Useimmat kristityt ovat olleet aikansa kulttuurin edustajia siinä suhteessa, että eläinten oikeudet eivät ole kiinnostaneet heitä. Toisaalta kristittyjen joukosta löytyy myös edelläkävijöitä eläinten oikeuksien puolustamisessa.

Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen jälkeen kristityillä oli kädet täynnä tekemistä. Osa odotti Kristuksen pikaista paluuta. Lähetystyö ja seurakuntien edistäminen oli suuri haaste. Ei ole yllättävää, että eläimet eivät olleet keskeisten käsiteltävien asioiden listalla.

Apostoli Paavali keskittyi lähetystyöhön eikä ollut varsinaisesti kiinnostunut eläimistä. Hän jopa tulkitsi VT:n lausetta, ”Älkää sitoko puivan härän suuta” (5.Moos. 25:4), siten, että kyse ei olisi eläimistä, vaan apostolille kuuluvista oikeuksista. ”Ei kai Jumala tässä härästä huolehdi?” (1.Kor.9:9–10), Paavali kyseli.

Monet kristityt ovat kuitenkin olleet Paavalin kanssa tästä eri mieltä ja tulkinneet Raamattua siten, että Jumala todella välittää myös härästä, vaikka ihminen onkin sanoman keskiössä. Eräät kristityt, kuten tietyt erämaaisät ja kelttiläisen kristinuskon edustajat, jopa pitivät eläinten rakastamista kristityn tärkeänä tehtävänä. Joku arveli, että Paavali oli liian kaupunkilainen arvostaakseen härkiä.

Kasvissyöntiin suhtauduttiin vaihtelevin tavoin. Joskus sitä pidettiin oikeaoppisuuden merkinä, toisinaan taas harhaoppisena. On hyvä huomata, että kun Paavali käsittelee ruokavalioita Roomalaiskirjeen luvussa 14, ei kyse ole kasvissyönnin eettisyyden arvioinnista, vaan kristittyjen tarpeesta tukea toisiaan. Perinnässäänönsiä ei enää ollut tarve noudattaa entisistä syistä, mutta jos joku niin teki, ei se saanut muodostua esteeksi kaikista tärkeimmälle, uskonnyhteisöön kuulumiselle.

Lue lisää: Robert M. Grant: Early Christianity and Animals. Routledge 1999.

SUSI JA KARITSA YHDESSÄ LAITUMELLA?

Pohdittavaksi: Mitä ajatuksia eläinten hautausmaa sinussa herättää?

Kuva: 123rf.com

eroista. Raamatussa korostetaan sekä ihmisten ja eläinten samankaltaisuutta luotuna olentoina että ihmisen erityislaatuisuutta ”Jumalan kuvana” (1.Moos.1). Jumala ylläpitää kaikkea luotua ja hänen henkensä antaa elinvoiman myös eläimille.

Monet teologit ovat päätyneet korostamaan asian jäämistä Jumalan haltuun. Raamattu todistaa koko luomakunnan pelastuksesta (vrt. Room.8), mikä väistämättä koskee jollakin tavalla myös eläimiä. Osa teologeista on nostanut esiin sen, että luomakunnassa ja pelastuksessa on kenties kyse enemmän yhteisöllisestä kuin yksilöllisestä asiasta. Jos ihmistenkin pelastus on osuutta suuresta Jumalan kokonaisuudesta, on kenties helpompi ajatella eläinten samankaltaista osallisuutta ikuiseen rauhaan ja valoon.

Raamattu käyttää runollisia kuvia puhuesaan iankaikkisuudesta. Jesajan sanat sudesta ja karitsasta yhdessä laitumella (Jes. 11:6–8, 65:25) on joskus tulkittu siten, että susi olisi syntinen ja aikojen lopulla vallitsee rauha. Nämä raamatunkohdat avautuvatkin kenties parhaiten ikuisen rauhan ja väkivallattomuuden näkökulmasta, eikä niitä kannattane ottaa kirjaimellisina kuvauksina eläintarhaimaisesta taivaasta. Yhtä lailla kuin ”puut, jotka taputtavat käsiään” (Jes.55:12), myös susi ja karitsa samalla laitumella kuvaavat runollisesti lopun aikojen iloa ja rauhaa.

Lue lisää: Edwards, Denis: *The Redemption of Animals in an Incarnational Theology*. Teoksessa *Creaturely Theology*, s. 81–99. *The Question of Animal Redemption*. Lainauksia kristinuskon historiasta. Teoksessa *Animals and Christianity*, Andrew Linzey & Tom Regan (toim.), SPCK 1989, s. 79–109.

VASTUU KUULUU JOKAISELLE

Pohdittavaksi: Miten mielestäsi olisi rakentavinta edetä keskustelussa eläimiin liittyen?

Koska keskustelu eläimien oikeuksista herättää niin vahvoja tunteita, on asiallinen mielipiteiden vaihto usein vaikeaa. Siihen tulisi kuitenkin pyrkiä.

Riippumatta siitä, mitä ihminen ajattelee vaikkapa tehotuotetun lihan syömisestä, on perusteltua olettaa, että ihminen tietää, miten hänen ravintonsa tuotetaan. Nykytilanne on se, että moni ei tiedä, miten liha tuotetaan. Asiaa voi verrata kaukomailla valmistettujen tuotteiden ostamiseen. Jos ihminen ei lainkaan välitä siitä, miten tuote on tehty, on tilanne kestävämpi. Dokumenttielokuvat, kuten *Säilöttyjä unelmia* (Katja Gauriloff, 2012), kertovat asioiden laidasta.

Osa eläimistä luokitellaan lihaksi, osa ei. Sivistykseen kuuluu se, että ihminen pysähtyy miettimään, mikä on eläinten ja lihan suhde. Emme syö vain jotain yleistä lihaa, vaan aina jotain eläintä. Se, että eri kulttuureissa määritellään liha eri tavoin, herättää ajatuksia. Suomalainen ei puhu koiranlihasta, mutta aasialainen voi puhua, ja vastaavasti monelle ihmiselle Suomessa tuttu hevosenlihan syöminen on kauhistus.

Moni maaseudun ihminen on hyvin ymmärrettävästi huolissaan siitä, miten perinteisten elinkeinonkäytön, jos lihansyöntiä muutetaan. Onkin syytä muistaa, että eläinten oikeuksissa on myös kyse ihmisten toimeentulosta. Jos asioihin halutaan muutosta,

laajemman yhteisön pitää tukea eri osapuolia.

Tuottajilla on vastuunsa, mutta niin myös kuluttajilla. Esimerkiksi Suomessa on ollut ongelmana se, että ihmiset ostavat halvinta ulkomaalaista lihaa. Suomessa eläimillä on keskimäärin paremmat kasvuolosuhteet, mutta sellaisten järjestäminen maksaa lisää. Kuluttajien on oltava valmiita maksamaan hivenen enemmän, jos he haluavat välittää eläinten oloista.

Keskustelussa on nykyään kyse myös ilmastomuutoksesta ja muista laajoista ympäristöasioista. Lihankasvatus kuluttaa 7–8 kertaa enemmän resursseja kuin kasvisravinnon tuotanto. Maapallon kestävämmän kasvatuksen kannalta lihansyöntiä olisi välttämätöntä vähentää. Itse asiassa nykyinen lihansyöntimäärä on historiassa uusi ilmiö: yleensä sellaiseen ei ole ollut varaa. Ihminen tulee tutkitusti toimeen vähemmälläkin, jos tahtoa löytyy. Asennetasolla on kuitenkin suuria ongelmia, mikä on näkynyt myös Vihreiden riparien kasvisruokapäivissä. Tavoitteena olisi, että kasvisruoka valmistettaisiin hyvin, jolloin se on sekä maukasta että ravitsevaa.

Kuva: 123rf.com

Lue lisää: *Maailma lautasella*. Pieniä suuria valintoja ihmisen ja luonnon hyväksi. WWF Suomi 2012.

KRISTITYN ROOLI KESKUSTELUSSA ELÄIMISTÄ

Pohdittavaksi: Mitä kristityn tulisi mielestäsi toimia eläinten suhteen?

Kristityn tehtävänä on etsiä Jumalan tahdon toteutumista elämässään. Hänellä on etuna ja haasteena se, että hän ei voi tuodittautua tekemään vain siten, miten muut tekevät. On olemassa oikea ja väärä, vaikka käytännön tilanteet ovatkin monimutkaisia.

Jeesus sanoi, että kristityt ovat maailman suola ja valo: heidän tulisi näyttää esimerkkiä. Tämä ei tarkoita sitä, että kristityt voisivat olla täydellisiä, mutta heidän tulisi pyrkiä hyvään ja olla esimerkittäisiä myös virheidensä tunnustamisessa. Mitä tämä merkitsee eläinten suhteen?

Kristityt, jotka ovat pysähtyneet eläinten arvoon liittyvien kysymysten äärelle, ovat valinneet erilaisia teitä. Osa on ryhtynyt eläintensuojelun apostoleiksi, kuten Suomessa esimerkiksi Antti Nylén. Toiset eivät ole muuttuneet yhtä aktiivisiksi, mutta ovat painottaneet vastuullisuuden merkitystä.

Yksi tärkeä rooli, mihin kristittyjä kutsutaan, on sovinnonrakentajan tehtävä. Kristitty lähestyy maailmaa iankaikkisuuden näkökulma mieleessään. Parhaimmillaan tämä voi auttaa sovinnon etsimisessä eri käytännön mielipiteiden välillä. Kristitylle kyse ei ole vain päivänpoliittisesta kysymyksestä, vaan asiat liittyvät aina laajoihin yhteyksiin. Kristityllä on tehtävä ja mahdollisuus toimia pitkän tähtäimen ratkaisujen puolesta.

Vanha kristillinen elämänohje, ”rukoile ja tee työtä”, pätee myös eläinkysymykseen. Kristityn tehtävänä on rukoilla oikeudenmukaisuuden puolesta ja tehdä myös työtä sen eteen.

Pitäisikö eläimiä siunata? Luterilaiset ovat yleensä korostaneet luomakunnan hyvyyttä, mistä on seurannut se, että erityisiä siunaustoimituksia ei ole paljoa järjestetty. Nykyään yleistyvät ekumeeniset eläinten siunaustilaisuudet, jotka kohdistuvat etenkin lemmikkeihin ja heidän isäntäperheisiin. Nämä tilaisuudet voivat parhaimmillaan auttaa muistuttamaan eläinten arvosta. Niitä järjestetään usein adventin aikaan sekä 4. lokakuuta, Maailman Eläinten päivänä eli Franciscus Assisilaisen päivänä. Franciscuksen Aurinkolaulu (virsi 455) muistuttaa koko luomakunnan yhteydestä.

AURINKOLAULU (VIRSI 455)

1.

Luodut, te Herraa kiittäkää,
äänenne lauluun liittäkää:
Halleluja, halleluja!
Aurinko, päivän valkeus,
kuu, tähtitarhain kirkkaus,
kiitä Herraa, kiitä Herraa!
Halleluja, halleluja, halleluja.

RUKOUS ELÄIMIIN LIITTYEN

Herra, kasvata meissä ymmärrystä siitä, että kuulumme yhteen kaikkien elävien olentojen kanssa. Sinä olet antanut maapallon kaikkien olentojen yhteiseksi kodiksi. Me häpeämme, kun muistamme, että menneisydessä olemme harjoittaneet ihmisen hallintavaltaa häikäilemättömällä julmuudella, niin että Maan ääni, jonka olisi tullut kohota kohti Sinua laulaen, on ollut tuskainen huokaus. Auta meitä ymmärtämään että muut elävät olennot eivät elä meitä varten, vaan itseään ja Sinua varten, ja että ne rakastavat elämän suloisuutta aivan kuten mekin, ja palvelevat Sinua omalta osaltaan paremmin kuin me.

Walter Rauschenbusch 1910, suom. Panu Pihkala

Lue lisää: ”Eläimet – kumppanit”, hartausmateriaalia kirjassa Luontokirkkovuosi, LK-kirjat 2013, s.207-219.

VIHREIDEN RIPAREIDEN TARKOITUS ON VAHVISTAA KRISTILLISTÄ YMPÄRISTÖKASVATUSTA JA EKOTEOLOGIAA RIPPIKOULUSSA JA ISOSTOIMINNASSA

Työskentelemme ja vaikutamme hankkeessa siten, että rippikoulussa ja isostoiminnassa

- monipuolinen ja nuorilähtöinen hengellinen elämä toteutuu luonnon ja ympäristön mahdollisuuksia huomioiden
- kasvattajien ja nuorten luontosuhde ja kokonaisvaltainen käsitys ihmisestä osana luomakuntaa vahvistuvat
- luontoa ja ulkotiloja ja niissä liikkumista hyödynnetään luontevina oppimis- ja kokemusympäristönä
- ymmärrys ihmisen toiminnan ja ympäristön hyvinvoinnin yhteydestä syvenyy
- materialistinen maailmankuva ja kuluttamiseen perustuva identiteetti tulevat haastetuiksi

Rippikoulu on riittävän vihreä silloin, kun

1. nuoret laativat 10 ympäristöpelisääntöä, joiden toteutumisesta huolehditaan yhdessä
2. ympäristöteema on läsnä leirin ohjelmassa (hartaus, oppimistilanne, iltaohjelma ja isosryhmä)
3. leirijaksolla järjestetään ainakin yksi kasvisruokapäivä
4. nuoret osallistuvat alttareiden rakentamiseen ja muutoinkin hartauselämän toteuttamiseen luomakunnan antimia hyödyntäen
5. liikutaan ja vietetään aikaa luonnossa (retkiä jalkaisin tai polkuryörällä, iltaohjelma nuotion äärellä)
6. henkilökunta yhdessä suunnittelee ja toimii ympäristövastuullisesti
7. yhteistyökumppaneiden, palveluiden ja tuotteiden valinnassa suositaan ympäristövastuullisuutta

**Haluatko oman rippikouluryhmäsi kanssa sitoutua näihin kriteereihin?
Ilmoittaudu mukaan: vihreat.riparit@evl.fi**

SUOMEN[†]
EV.LUT.
KIRKKO

Nuorten
K E S K U S